

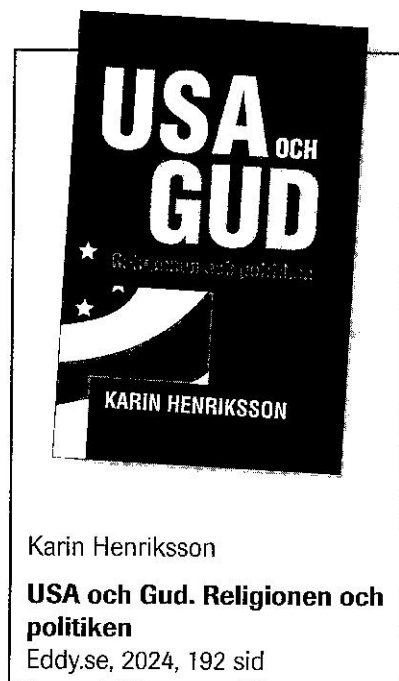

Två böcker om religion och politik i USA

USA har en folkkyrka men inget samlande kristet samfund. I stället bärs den amerikanska samhälls- eller civilreligionen av en pluralistisk marknad av kyrkor och samfund i samspel och konkurrens där medborgarna kan välja och byta fritt. Att varje medborgare har en religiös tro har sedan början tagits för givet i USA. Men vilken står den enskilde fritt. Stat och religion är åtskilda i författningen och statsmakten får inte påbjuda någon särskild religionsutövning.

Samhällsvetare menar att denna valfrihet på en samfundsmarknad och avsaknad av statskyrka är en avgörande förklaring till det fortfarande betydligt större religiösa engagemanget i USA än i Europa. Den amerikanska drömmen om personlig frihet och ekonomisk framgång har lockat människor – med fruktansvärt undantag för dem om skeppats dit som slavar – att komma till den nordamerikanska kontinenten. Längtan efter åsikts- och religionsfrihet har där vävts samman med de politiska och nationella förhoppningarna om ett "utlovat land".

I inledningen av sin bok om USA:s presidenter och religionens roll i Vita huset, "God bless America" skriver Kjell O Lejon, professor i religionsvetenskap i Linköping, förtjänstfullt om den amerikanska civilreligionens tre tillflöden, upplysningen, puritanismen och den nationella självförståelsen. Upplysningen gav stark inspiration till den tidiga samhälleligheten med presidenterna Washington och Jefferson. Men den amerikanska upplysningstraditionen blev inte lika religionskritisk som den franska. "Pilgrimsfäderna" i New England i nordost hade reformerta rötter som presbyterianer och kongregationa-

Karin Henriksson

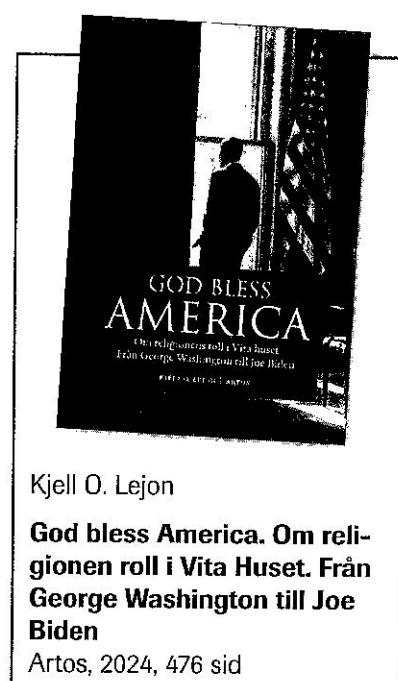
USA och Gud. Religionen och politiken

Eddy.se, 2024, 192 sid

lister och blev i sin religionsfrihetssträvan som mest fritänkande "unitarier", kristna bekännare som inte tror på treenigheten. Och det eskatologiska hoppet har ofta med bibehållet religiöst färgat språkbruk om "den strålande staden på berget" knutits till den egna nationen, dess framsteg och segrar.

Det här framgångsreceptet har kunnat bestå genom mer än två seklar. Det har förmodligen varit nödvändigt för att USA kunnat utvecklas och hållas samman under de nya vågor av miljontals invandrare som sedan 1800-talets mitt format USA bortom dess protestantism med katoliker och ortodoxa av olika kulör, judar och så småningom muslimer. Trots sina skilda erfarenheter och synsätt har de med sina särdrag i behåll förts in i den amerikanska samhällsreligionens gemensamhet.

På 1950-talet kom höjdpunkten för utvecklingen med nära 70 procent av befolkningen som kyrkomedlemmar, och kalla krigets antikommunism, både religiöst och politiskt grundad, som ny nationell komponent. Samtidigt började frågorna om religionsfrihet och om den strikta åtskillnaden mellan kyrka och stat bli mer komplicerad. Å ena sidan försågs då – inte tidigare! – dollarsedlarna med texten "In God we trust" och "one nation under God" blev nationellt motto. Å

Kjell O. Lejon

God bless America. Om religionens roll i Vita huset. Från George Washington till Joe Biden

Artos, 2024, 476 sid

andra sidan började en mer aktivistisk högsta domstol i frågor om mänskliga fri- och rättigheter sätta stopp inte bara för rasåtskillnad utan också för religiösa uttryck i offentligfinansierade skolor.

I sin rad av miniporträtt av presidenter vill Kjell O Lejon visa vilken roll kristen tro genom åren haft för makthavarna i Vita huset. Nog känns det som att han får de tidiga upplysningsmännen att bli något mer personligt fromma än vad som verkar rimligt. Och bland de många följande Jesustroende är det uppenbart att frälsaren som föredöme för goda gärningar främst betonas. Men visst finns här omvändelseberättelser och frälsningshistorier som känns äkta också före Jimmy Carter, den politiskt liberala sydstatsbaptisten på 1970-talet som var den förste president att tala om sig själv som "pånyttföd kristen". Författaren har nog också rätt i att det under senare årtionden snarare blivit vanligare bland presidenter att tala om sin kristna tro.

I Lejons framställning står det religiösa engagemanget i USA fortsatt starkt. Han har i sin forskning särskilt ägnat sig åt presidenterna Ronald Reagan och de två George Bush och döljer inte heller en egen konservativ preferens både politiskt och religiöst. Han har förhoppningar om att den starka evangelikala tillväxten i ame-